

ELŐFIZETÉSI ÁR:
 Helyben házhoz hordva és vidékre póstai megküldéssel:
 Negyedévre 1.50 kr. Két hónapra 1.—kr.
 Félévre 3.— » Egy hónapra —.50 »
 Egész évre 6.— » Egyes számú helyben 7. vidéken 8 kr.

HIRDETÉSEKET
 arszabály szerint számítunk. Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyiltér minden sor 20 kr.

FŐMUNKATÁRS:
 CSENGEY GUSZTÁV.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:
 DR. BARTHA BÉLA.

KIADÓ:
 STEINFELD JENŐ.

ŐRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetenkint kétszer u. m.: kedden és pénteken.

SZERKESZTŐSÉG:

hova a lap szellemi részét illető közlemények s előfizetési díjak küldendők SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ.

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Steinfeld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertetlen leveleket nem fogadunk el

Érettek vagyunk-e az egyházi-politikai reformokra?

Mostan, hogy olyan nagyot fordult velünk a világ s hogy nemzeti életünk óriási gépezetében — az u. n. egyházi-politikai reformok alakjában — már-már elkészült új kerekék várják a végleges beillesztést, hogy szilárdabb egységet, fokozottabb haladást, biztosabb irányt adjanak a gépezet működésének: nem egy oldalról lehet hallanunk ezek ellen a célba vett reformok ellen azt a kifogást, hogy azokra *elég érettek nem vagyunk* s hogy így életbe lépésükre az idő még el nem érkezett.

Sokat gondolkoztam e felett a kifogás felett. Az első, a mit a felette való gondolkozásom folyamán észre kellett vennem az volt, hogy ez a kifogás egyike a legjelentékenyebbeknek vagy talán éppen a legkiválóbb azok között, a melyeket a reformtervek ellenében felhozni hallhatunk. Mert a lelkeben felvilágosult ember előtt hasztalan hoznak fel akármilyen *egyes* kifogást a lelkiismeret szabadsága ellenében, hasztalan igyekeznek megcáfolni a szabadság létesítésének előnyeit, valamint az ennek hiányával kapcsolatos hátrányokat, hasztalan intéznek szilárd és méltóságos bástyája ellen bármilyen éles, bármilyen elkeseredett támadásokat: ezek a lelkiismeretszabadságnak igaz hívét nem csak hogy megtántorítani nem fogják eszményképének szertében s annak szigorú kitarással való követésében, sőt ellenkezőleg: — mint a körülötte esapkodó hullámok a szirtet — csak szilárdítani, csak ellentálló erejében gyarapítani fogják.

Nem így az a kifogás, a melyet az előbbieken említettem.

Ez körmondfont ravaszsággal mellőzi a támadást a dolog érdemével szemben. Ez ellen nem irányozza élet. Elvileg, általánosságban nem igyekeznek megingatni senkinek a felfogását, melylyel a reformokhoz ragaszkodik. Csupán a tekintetben emeli ki aggodalmait, hogy azok életbe léptetésére a viszonyok nincsenek még kellően előkészítve, kellőleg megérlelve s azokra a következőképpen igyekeznek rá mutatni, a melyek éppen ebből fognak majd eredni s a melyek a célba

vett reformok helyes megvalósítását és ennek jótékony hatását fogják majd lehetetlenné tenni, vagy legalább megnehezíteni.

Hogy ez a nézet könnyen tesz hódítást, azt a tapasztalás igazolja, de az egészen természetes is.

Minden újabb kérdéssel szemben, melyet a társadalmi életnek hullámai a felszínre hoznak, a társadalom tagjai három csoportba osztályozhatók. Az elsőbe tartoznak az *újítók*, a kik az új kérdés előtérbe jutását eszközölték s azt keresztül vinni igyekeznek: a másodikba a *maradiak*, a kik a célba vett reformok által saját érdekeiket látják veszélyeztetve s ezért, a fellevő állapotoknak változatlanul való megtartása mellett küzdenek, mindenütt frontot formálva az újítási törekvéseknek: a harmadikba pedig a *tellenek* sorozhatók, a kik a küzdelemmel keveset törődnek, a kik az ez által elérendő eredmény elé közönynyel, érdeklődés nélkül tekintenek.

A két első osztályba tartozóké: a harc, a küzdelem feladata, a harmadik osztályba tartozóké: a kényelem, a semmit tevés: a két első osztályba tartozók feladatát képezi az eszméknek, az elveknek tisztázása, melyek érdekében s melyek ellenében, a küzdelem megindították és folytatják, nekik kell a szükséges fegyverekről gondoskodniok, nekik kell az ellen erőit és gyengeségeit is felkutatniok, a harmadik osztályba tartozók mind ezektől a fáradságtól mentek, a passzív néző szerepét töltik be csupán s legfeljebb arra ügyelnek, hogy a harc zajában őket ne érje semmi bánatalom.

Kell-e külön kiemelnem azt, hogy ez osztályok közül melyiknek a szerepe a legkönnyebb, a legkényelmesebb? Bizonyára észre vesszük ezt azonnal!

A kik a szőnyegen lévő egyházi-politikai reformok tekintetében ezeknek időelőtti voltát vitatják, azokat bátran e legkönnyebb e legkényelmesebb szereppel bírók osztályába, tehát a harmadik osztályba lehet soroznunk. Ők tartózkodnak a harctól, sőt el akarják odázni azt. S nincs okunk azon csodálkozni, hogy ezeknek a száma nem esekély, sőt, hogy — a miben a nézet veszélyességének legfőbb oka rejlik: — ezeknek a száma szaporodik, hiszen, a tétlenség mindenkor kényelmesebb a munkánál, a küzdelemnél.

Csak egy ember találjon ki és mondjon ki egy frázist, a mely azokat, a kik ezt magukévé teszik e „dolce far niente”-vel kiváltságolt osztályba sorozza és pedig a külszínnek teljes érintetlenségével: egyszerre vizshangra fog kelni ez az ajkakon, mignem valóságos „közhely”-lyé válni nem fog.

Kitalálták az egyházi-politikai reformok időelőttiségének üres frázisát s ismétli is azt mindenki, a kinek tetszik, a nélkül, hogy annak igaz voltáról meggyőződnie igyekeznék.

Mit akarnak az egyházi-politikai reformok? Mit akarnak a lelkes újítók, a kik ennek fényes zászlói alatt csoportosulnak és harcolnak önfeláldozással?

Szabadságot akarnak a lelkiismeretnek!

Azt kívánják, hogy a mi az emberben isteni rész, az a külső kényszernek alávetve ne legyen; — hogy hagyjuk meg kinek-kinek kebelében, hitének templomában azt az oltárt, a melyet önmaga emelt fel; — hogy a vallást, melyet boldogító áldás gyanánt adott a Teremtő az embernek, mely édes és szoros kötelékkel van hivatva egybefűzni az embereket, ne alakítsuk át az embert az embertől elkülönítő válaszfallá, örvénynyé.

Erre nem lenne érett nemzetünk? Erre nem lennének érettek viszonyaink?

Oh, ha ez igaz volna, akkor ennél súlyosabb váddal nem lehetne vádolni azokat, a kiknek feladatát az ember lelkiismereti világának fejlesztése, ápolása képezi.

De én megvallom: nem tudom semmiképpen megérteni azt, hogy miképpen lehetne érletlen az ember a *szabadságra*? annak a tulajdonságának a megvalósítására, a mely emberi természetének legkiválóbb jellemvonását képezi? valamint, hogy miképpen lenne érletlen erre nemzetünk? — az a nemzet, a melynek története ugye tele van írva azokkal a nagy áldozatokkal, a melyeket a szabadságnak, — ez „égi lény”-nek oltárán, életben, vérben, vagyonban áldozott?

Ha erre gondolok, azonnal megjelen lelki szemem előtt egy kicsiny könyv, melyet egy nagy férfiú írt egy még nagyobb férfiról s a melyben oly szép, oly igaz fejtegetéseket olvastam a szabadság felől, mint még talán sehol.

A híres angol történetírónak *Macaulay*-nak

A baba utazása.

(Családapai karcolat.)

(Családapák és családapa-jelöltek s árnák, saját tapasztalatai nyomán írta: River.)

A baba fontos dolog előtt áll, délután teszi első, nagy útját, haza fog menni nagymamához. Erre a nagy utra alaposan el kell készülni. A baba parket ruhát kap s apró lábaira kis cipő jön, melyet negyedóránként le- huzni édes foglalkozás. A míg kocsin a vasutig megy a baba, az nagyon kellemes; a lovakra egyre lehet kiabálni: há, há és az uton járó-kelőkre nagyszerűen nevetgélhet az ember, már t. i. a baba. Hosszu az ut, egész estig fog tartani. A baba nagy készlettel utazik. Hogy egy kosárba micsoda ruha-félék vannak bepakolva s a kalap- skatulyából miért szorult ki a szép, virágos kalap: azt itt legfőképpen sejtetni, de bővebben leírni nem illik.

Aztán jön egy utazó-táska, melyben egy üveg tej, teafőző és egy üveg borszesz van, hogy legyen mit és minél főzni a babának; egy narancs sem marad el, mint biztos szer arra az esetre, mikor a baba egyszerre életuntá lesz s egy narancson alul nem is hajlandó meg- békülni a fennálló világrenddel.

Az állomáson a baba ismeretséget köt. Egy dada egy kis gyerekkel odajön s a gyereknek a babát mutatja. A baba örül, előbb tapsol s aztán nyulál az idegen gyerek felé, az is nyulál. Addig nyulálnak, míg megkarmolják egymást, attól aztán felfordul a váróterem. Ideges öreg urak kimennek s mormognak valamit a „nyá- vógó kölykök”-ről, pedig ők még csunyábbul nyávoghat- tak babakorukban.

A vasúti kocsiiban igen tetszik a babának. Nagyon érdeklő a lámpa, azt mindjárt kérni kezdi s addig míg egy perccet nem kap, nem is nyugszik. Ha lámpa nincs a percc is jó.

A kocsiiban egy úr is ül, a ki gyanusan néz a ba- bára, hogy majd fog „nyávogni,” de a baba is gyanusan néz ő rá. Egy ideig úgy nézegetik egymást s kölcsönösen csudálkoznak egymáson. Az öreg úr: hogy a baba még nem nyávog; a baba pedig: hogy az az ismeretlen úr még nem tett valami rosszat. Teszem fel, hogy a kalap-

skatulya felé nyuláljon, vagy elakarja vinni apát és anyát.

A gyanus nézegetés akkor ér véget, mikor az öreg úr egyet tüsszent. Erre a babából isszonyu erővel tör ki a sírás. Ime itt van! ő előre tudta, hogy ez az öreg úr valami gázságot rejtegett, mert különben minek jött volna „hozzánk.”

Mert most az az egész vasúti kocsis a „miénk,” t. i. a babáé, s ő birtokba is vesz minden egyes tárgyat. Előbb azonban a sírásnak kellene véget érni, mert a baba már egészen belekékült. Ideje elő venni a narancsot. A sírás azonnal nevetésbe megy át, a min aztán mindenki nevet, még az a bácsi is, a ki egy harapófogóval kis zöld papirosokat likaszt át.

Egyik állomáson egy néni száll be, a kinek két piros madár van a kalapján. Még le sem ült, már a babá- nak kell a két piros madár. Ebbeli jogáról csak akkor mond le, mikor a néni kosarából egy kis kutya bújik elő. Na! ez aztán öröm. Egy kis kutya! A baba lehuza azonnal egyik cipőjét s megkínálja vele kutyát. Annak azonban nem kell. Akkor a baba egy da- rab perccet kínál neki s azt a kis kutya elfogadja. Ha- nem azért meg a baba kezd sírni, hogy miért fogadta el? Utóljára is új perccet kell elővenni, azt aztán megint mind a kutyának adja.

Mikor a baba egy zsebkendővel a kutya felé csap- kod, akkor a kis kutya káposd a kendőhöz, s ezen a baba igen nevet. Hanem aztán mikor a kis kutya meg- retszik s mérgesen ugrik neki a babának, akkor a baba megijed és rágyújt a sírásra. Ezért a néni a kis ku- tyát visszateszi a kosárba. A kis kutya onnan dugdossa tyát a fejét. Egy darabig sírva nézi a baba ezt a jele- kifelé a fejét. Egy darabig sírva nézi a baba ezt a jele- netet, aztán meg nevetve. Erre a kis kutya megint ki- kerül a kosárból.

Egy úr pálinkát vesz elő s iszik. A babának is kell, mert a baba nem botránkozik meg rajta, hogy mint le- het estefelé pálinkát inni s ismét csak kéri. Apának kedve volna már minden urat kihajigálni a kocsiból, de azért nem teszi, hanem oda adja a babának a zsebkendőjét s ezzel a baba meg is elégszik, fejére teregeti, törülközik és bele köhög apró, gyermekes köhögéssel, melyen meg- látszik, hogy mennyire erőlteti a baba hangját. Fényes

szeme nevet hozzá s oly gyönyörű kép, hogy a mogorva öreg úr is meglágyul s botját oda adja a babának ját- szani. Ez azonban sok bajnak s viszálykodásnak lesz magva szant. A baba előbb csak a cifra fogantyút nézi, de ké- söbb támadó hadjáratot indít a kocsiiban ülők mindenike ellen, s magának a mogorva öreg úrnak olyat húz a kör- mére, hogy olyat még gimnazista korától kezdve nem ka- pott. A mogorva öreg úr pedig kénytelen jó arcot csi- pott. A mogorva öreg úr az oka, hanem a botot azért felteszi a polcra s a baba megvizsgálását apára és anyára bizza, mert a baba ugyancsak „nyávog,” de meg békül megint, mert apa most cigarettre gyújtott s a füs- töt kell megfogni.

De állomás van, az ut egyik fele véget ért s a baba leszáll; leszállás közben azonban még egyszer bele- kapaszkodik az ajtó függönyébe s ugy megkönyviti apá- nak a leszállást, hogy majd orra bukik a lépcsőn. De azért leérkezünk szépen. Hanem a baba már álmos, min- den vigása mellett is le-le esukja bársónyos szempilláit s belekapaszkodik az apa bajuszába, nehogy leessék. Mikor aztán reggel felébred s meglátja az idegen szobát, nagyon elbámul. Bámész arccal néz ide, oda, mintha kér- dezné: „hová jöttünk mi?” De ez nem baj, anya és apa itt vannak s neki más nem kell. Legfőkébb egy csupor kávé, egy nagy kávé és ebben nincs is hiánya.

Másnap kocsin megy tovább a baba. Ez is hosszú ut, egész nap kell menni. Apa kocsi fogad s Pollák Sztruhl visz minket haza. De Pollák Sztruhl első ismer- retsége ugy megijeszti nagy, vörös szakállával a babát, hogy csak a lovak látásakor vigasztalódik meg. Mert a babának többet ér egy ló, mint száz Pollák Sztruhl — és nincis az a legpollákabb Sztruhl vagy legsztruhabb Pol- lák, a kit oda nem adjon egy lóért. A baba demokrata a végletekig.

Mivel Pollák Sztruhl ugy veszi észre, hogy apa szívéhez legkönnyebb a baba útján érni, azért min- denképen barátságot akar a babával kötni, mert a bará- tság- való a Sztruhl szívét képes izgalomba hozza. A barátság- kötés azonban nehezen valósul meg, mert a vörös szá- kálltól a baba fél s valahányszor Sztruhl hátránéz, a baba mindig elhuzza a száját. Utóljára az ostort akarja odaadni, hogy játszsék vele, de a baba azt hiszi, hogy

munkája ez a nagy angol költőről és államférfi-ről: Milton-ról. E munkának olvasásánál igazán nem tudjuk, kit csodáljunk inkább; a népfelleg tanának lánglelkű megteremtőjét, az „elveszett paradicsom” és „angol nép védelme” halhatatlan íróját-e? — vagy pedig azt, a ki a történelem e nagy alakjáról így tudott írni, a kinek tiszta lelkülete, mint valódi gyémánt, oly szép oly megragadó színekre tudta bontani azt a világitó és melegítő fénysugarat, mely a vak költő műveinek lapjairól feléje özlött?

Óh hadd idézzek ebből a nagyszerű munkából egy rövid részletet, a mely nemcsak azt fogja igazolni, hogy a szabadságról szebben és igazabban nem írt még senki, de meg fogja világítani és kellő értékre fogja leszállítani azt a nézetet, a melyet rövid fejtegetésem alapjául választottam.

Az újon szerzett szabadság baja ellen — mondja Macaulay — csak egy gyógyszer van és e gyógyszer: a szabadság! Midőn a fogoly először hagyja el celláját, nem tűrheti a napvilágot: képtelen megkülönböztetni a színeket, vagy felismerni az arcokat. De az orvosság nem az, hogy visszaküldjük őt börtönébe, hanem hogy hozzá szoktassuk a nap sugaraihoz. Az igazság s a szabadság fénye lehet hogy kápráztatja s megzavarja kezdetben a szolgaság házában félig megvakult nemzetet. De csak hadd nézze, s nem sokára képes lesz eltűrni. Pár év alatt az emberek észre térnek. A vélemények túlságos heve csillapodik. Az ellenséges elméletek javítják egymást. Az igazság elszórt elemei megszűnnek küzdeni, s egyesülni kezdenek. Végre a chaosból igazság s rend systemája emelkedik ki. Korunk sok politikusa szemmel látható igazságként állítja fel azt a tételt, hogy egy népnek sem kellene szabadnak lennie, míg nem képes élni szabadságával. Ez az elv méltó a régi mese bolondjához, ki elhatározta, hogy addig nem megy vízbe, míg úszni meg nem tanult. Ha addig kellene az embereknek várni a szabadságra, míg a szolgaságban okosakká és jókká lesznek: akkor ugyan örökké várhatnának.

Ez a szép és igaz részlet mindennél jobban megfelel a tárgyalásaim kezdetén érintett nézetre. Vegyék fontolóra azok, a kik meggondolatlanul ehez csatlakozni tudtak.

Horváth Ödön dr.

KÖZÉLET.

Debrecen szab. kir. város és Hajdúvármegye választókerületeinek nagy népgyűlése 1894. febr. 4-én.

— Saját tudósítónktól. —

A népgyűlés iránt az érdeklődés rendkívüli volt már napokkal ezelőtt. A végrehajtó bizottság kiragasztott felhívásait sűrű tömegekben vették körül a polgárok s helyeslőknek hangosan adtak nyilvánítást már tegnap, sőt

Sztruhl apát vagy anyát meg akarja verni s szörnyű sivalkodásba tör ki. Kis kezeit ökölbe szorítja, arca megvörösödik s úgy rugdos kis lábával, hogy azt nézni is borzalom. Végre apa elveszi az ostort s ő adja a babának, a mi a megbomlott egyensúlyt helyreállítja.

Hanem Pollák Sztrühl rémesen csalódott, mikor azt hitte, hogy az ostor békét fog hozni a baba szívébe, mert a baba az ostor birtokában, fedezve érzi magát s bosszúját a Pollák Sztrühl titkos szándékaiért siet is kitölteni, alaposan rá-ráhúzza a Sztrühl hátára. Anya végre megelégt a Sztrühl szenvedéseit s az ostort el akarja venni, de a baba nem adja, a mit a lovak észrevéve, egyszerűen félretesznek minden nemesebb törekvést s azután csak lépésben haladunk. Végére azonban csak azzal ér véget az egyoldalú harc, hogy a baba a verekedés hevében, az ostornyel végével úgy felüti a saját orrát, hogy azt még csak elgondolni is iszonyat.

Ebből aztán nagy kalamajka fejlődik. Legelőször is apa kikap, hogy miért adta oda a „gyermeknek” az ostort. Azután jön valami homályos célzás, számár kocsisokra s megégetendő ostorokra. végül jön egy pogács, egy perec, a narancs s azzal a sírás úgy elhallgat, mintha bicskával vágták volna ketté.

Az erdő tetszik a babának. Sztrühl egy halom virágot hoz a kis világpolgárnak. A virág aztán békét hoz a két fél között s a baba elfogadja a virágot, Sztrühl pedig lelkében nevet a borralalóra. Ha kocsi jön szembe, arra a baba rákiált: há há s olykor homlokát ráncba szedve, igen komoly arcot csinál, különösen mikor Sztrühl a kocsiiban lehajol s úgy tesz, mintha a kalapskatulyát akarná elővenni.

Egy kis faluban, a hol délben megáll a kocsi, nagy öröm érte a babát: juhokat hajtanak keresztül. Elöl megyen két nagy „vává,” (két kutya) de ezek nem ugatnak, aztán megy a sok „bé;” vannak egész picinyek is és letelepednek a víz mellé pihenni. A baba igen mulat rajtok, hanem a mulatság megszakad, mert egyik vává — a kutya igen kezd ugatni egy cigányt s attól a baba megijed. El is bujik az anyja ölébe s kis arcát betakarva azt hiszi, hogy őt nem érheti semmi veszedelem.

Eközben a teaforzó felmelegíti a kávé s a baba olyan holdog, hogy ezen a nagy világon semmi más vágya nincsen, mint az hogy kiürüljön megegyezzen a kávé csupor. Bizony apának sem volna rossz, ha két csupor kávé

tegnapelőtt is, és sokan megbotránkoztak azon, hogy a népgyűlés végrehajtó bizottságából a nemzeti párt elnöksége kivonta magát.

Ma, a gyűlés napján, már reggel 8 órakor sűrű csapatokban vonult a polgárok sokasága a városháza felé s épen oly sűrű csapatokban jöttek a vidékiek is Hajdúmegye egyes választókerületeiből a pályaudvar felől egyik-másik község küldöttsége. — mint a bőszőrményiek is, — nemzeti színű lobogó alatt tartván bevonulását. A hatalmas, nemzeti színű lobogóval ékesített városháza előtt, 10 óra után már több ezer ember állott, s a bejárat előtt kordont vont rendőrség engedte nyíláson kezdtek befelé vonulni az udvarra, a gyűlés színhelyére. A tágas négyszögű udvar napkeleti oldalán az elnökség és a szónokok, valamint a közönség egy része számára emelvény volt felállítva; az emelvényen egy asztal az elnökség, egy a hírlapírók számára volt fentartva.

A gyűlés lefolyása.

A gyűlés pontban 11 órakor kezdődött. Ekkor a tágas udvar már zsúfolva volt választó polgárokkal, kik az enyhe szabad levegőn türelemmel várokoztak s a legnagyobb rendben és komolysággal készültek a történelmi dőkre. A végrehajtó bizottságnak az emelvényen való megjelenését kitörő eljennel fogadta az 5000 főnél többre tehető gyűlés (kint az utcán is volt annyi, ha nem több!). Az eljenzés lecsillapulta után Fráter Imre dr., a liberális párt elnöke lépett a szónoki emelvényre s jelentette, hogy bár beteg, eljött polgári és hazafiai kötelességének teljesítésére; de miután gyenge, bocsánatot kér, hogy az egész gyűlésben passzív szerepet játszik; felkéri, hogy nevében Budai József helybeli földbirtokos, gör. kath. vallású választó polgár mondjon beszédet.

Budai József sajnálatát fejezvé ki azon, hogy a pártelnökök betegek, saját pártjának nevében üdvözlő a népgyűlést, lelkes szavakkal hívja fel szabad polgári jogainak törvényes gyakorlatára, a maga és gör. kath. hitorszoai nevében előre is szívesen és örömmel teszi magáévá a népgyűlés intencióit: kéri a gyűlést, hogy az elnököt válasza meg.

Ekkor Jóna Dániel debreceni választó polgár elnöknek ajánlja Dr. Kola Jánost, a debreceni ügyvédi kamara elnökét, ki harsogó eljenzés közt foglalja el a helyét s kért szót. Köszönettel veszi a népgyűlés bizalmát, mely őt a vezetéssel tiszteli meg. Elmondja röviden a népgyűlés összehívásának célját: ez az egyházi politikai javaslatokra tendő nyilatkozás; kéri a népgyűlés tagjait, hogy szabad polgárokhoz illően szabadon nyilatkozzanak, azoknak az engedményeknek alapján, melyeket a törvény minden egyes választó polgárnak biztosít, s a törvény korlátain belül. Legyen a jelszó: Istenért és hazáért! Ez magasztos jelszó. Ez alatt küzdöttek őseink mindenkor alkotmányunk védelmében. Testvérek vagyunk, mert egy Isten imádjunk mindannyian; de testvérek vagyunk azért is, mert egy baba szent földön élünk. Ezt a testvériséget ajánlva a gyűlés figyelmébe, kéri azt, hogy válaszzanak a jegyzőket. Ilyenekül az ő ajánlatára megválasztják: Nagy Zsigmond dr. főiskolai tanárt, Magos György dr. ügyvédet és Sina János hadházi jegyzőt.

A jegyzők megválasztása után elnök felkéri azok egyikét, Nagy Zsigmond drt, hogy a gyűléshez érkezett üdvözlő táviratokat olvassa fel.

A táviratok felolvasását követő eljenzés lecsillapulta után, elnök jegyzőket vesz fel a megjelentekről.

Megjelentek a debreceniek nagy száman kívül: Bőszőrményből 450, Nánásról 50, Dorogról 30, Hadháziól 100, Balmaz-Ujvárosról 100, Vámos-Pécs 16, Nádudvar 12, Kaba 60, Földes 25, Tetétlen 15, P. Ladány 30, Téglás 30, Szovát 15, Sámson 30, Szoboszló 50, Józsa 10 választó polgárral képviseltette magát.

A jegyzők felvétele után Márk Endre dr. lép a szónoki emelvényre, és a magyar nemzet liberális törekvéseit lelkes szavakkal tomácsolván, örömet fejezi ki, hogy

ezt a kormány teljesen megértette és az egyházi politikai javaslatokat, mint e törekvések megvalósítását a képviselőház elé terjesztette; örömet fejezi ki, hogy Debrecen sz. kir. város és Hajdúmegye választó kerületének polgárai ily nagy számmal jelentek meg s ezzel dokumentálják, hogy e liberális törekvéseknek ők is őszinte hívei; ez igazi, őszinte liberális érzelmre számítva, kéri a következő határozati javaslat elfogadását:

Határozati javaslat.

A magyar kormány által az országgyűlés képviselő házához beterjesztett és a magyar nemzet egységes fejlődését, a magyar állam teljes kiépítését biztosító összes egyházi politikai törvényjavaslatoknak mielőbbi törvényerőre emelését. — Hajdúvármegye és Debrecen sz. kir. város polgárainak politikai partokra és vallás-felekezetre való tekintet nélkül mai napon tartott népgyűlése egyhangúlag hozott határozatával — a törvényhozástól bizalommal várja.

Beadja:

Márk Endre.

Márk Endre beszédét lelkes eljenzés követte; majd Nagy Zsigmond dr. jegyző felolvasván a határozati javaslatot, —

Bakonyi Samu dr. lépett a szónoki emelvényre. Fellépését óriási eljenzéssel fogadta a gyűlés, melynek csendesülte után tüzzel és lelkesedéssel, de a legnagyobb tárgyilagossággal és elfogulatlansággal ismertette a jelenlegi politikai állapotokat; előadta, hogy ő, mint a függetlenségi párt tagja s fellépésével képviselője, miért támogatja az egyházi politikai javaslatokat; mert abban a 300 esztendő magyar függetlenségi eszmék őszinte képviselőinek s harcosainak egyik igen sokszor sürgetett és hangoztatott elvét: a törvény előtti teljes egyenlőséget látja teljesedéskébe menni; ezért küzdöttek Bocskaytól kezdve a Bethlenek, a Rákócyak; ezért küzdött a mostani függetlenségi párt is 1869 óta Irányi Dániellel az élen; ezért küzdött s lelkesedik még ma is a függetlenséget igazán akarók örök példányképe: (Óriási eljenzés!) Kossuth Lajos is. Örömet nyilvánítja, hogy a kormányon jelenleg oly férfiak ülnek, kik ezt a magasztos elvet törvénynyé akarják emelni s elítéli, kárhóztatja azt, ki a függetlenségi magasztos eszmék köpenye alá bújva) ez elv megvalósítását gátolják, csak azért, mert hamisan azt merik állítani, hogy az ellenzéki pártok feladata abban kulminál, hogy a kormányt megbuktassák. Kárhóztatja a reverzálissal üztött visszaéléseket és visszaéléket is, kiknek eljárása az igazi politikai morállal hanyathomlok ellenkezik. A szabad eszmék áldásos voltát, az egyetértés erejét hangsúlyozva kéri a gyűlést, emelkedjék az igazi szabadelvűség semmi párt és felekezeti különbséget nem ismerő magaslatára, s adja hozzájárulását a következő határozati javaslatához: (A szünni nem akaró eljenzés után Nagy Zsigmond Dr. jegyző felolvasta a határozati javaslatot.

II. Határozati javaslat:

Mondja ki Debrecen sz. kir. város és Hajdúvármegye választói kerületeinek népgyűlése, hogy az egyházi politikai törvényjavaslatok ellen különböző oldalról megindított reakcionárius mozgalmakat kárhóztatja: az egységes és szabad nemzeti fejlődés elleni izgatás alkotmányellenes eszközeit elítéli; és minthogy az 1848-ban megalkotott intézmények legnagyobb biztositékának a tiszta parlamentarizmust tekint: ennél fogva a parlament tisztaságának és függetlenségének olyatén megrövidítése és kijátszása felett, mely abban nyilvánul, hogy egyes képviselők és a választás esélyeit befolyásoló némely tényezők között a nyíltan vallott programmal ellentétes kikötések létesültek — megbotránkozásának ad kifejezést és az országgyűlés képviselőházához feliratot intéz, melyben hasonló visszaélések megátlása céljából megfelelő erélyes intézkedések mielőbbi megtételét kéri.

Beadja

Bakonyi Samu.

minden vágyát kielégítene, de az régen lehetett, ezelőtt harminc esztendővel.

Két idegen ur is van a kis kocsmában, a kik abban a hitben vannak, hogy majd a kocsmáros jó ebédet fog adni, hanem ez a vágyuk hamar füstbe megy, mert csak rántottát kapnak és turót. Mindkettőből kell azonban a babának is, legalább a mutogatásból és rugkapálásból arra lehet következtetni. Egy tojást s egy darabka turót meg is rendel apa, de a két csupor kávé már megtöltötte a kis zsákot s így a rántotta és turó csak elpazarolt kincsek s pusztán a baba megmosdatásához szolgáltatnak alapot.

Sztrühl bejön s egy verebet hoz, melyet a babának fogott. Ezzel a barátság teljesen megszilárdul, a mit a vörös szakáll hízkelkedő simogatása s gyöngéd megbizálása is mutat. — Ah az a vereb! Az egész további uton a verebrel van baj; anyának és apának csak arra kell ügyelni, hogy a baba agyon ne szorítsa. Egyszer aztán a vereb jót csip a baba ujján s ezzel a barátság megszűnik. A baba elébb sir, később megfenyegeti a verebet: „nana!” A vereb ezért megharagszik s elrepül. Soha olyan bánatot. Bujában a baba egyre-másra dobálja a felé a tárgyakat a kocsiából, kirepül a kalap, a zsebkendő s végül a narancs. Szegény narancs! Ez megtette a két-napi útát épen. Csak itt-ott látszik rajta két kis fehér folytonossági hiány, melyet bizonyosan valami apró haszontalan fogacska kapart bele, de a keserű héjiján nem bírt tovább menni. Most már a narancs az utolsó szerepe vállalkozik és sárgapiros ruháját levétén, édes levét végig esurgatja a baba arcán és ruháján.

Amott látszik már a ház. Kéményéből kéken száll a füst, a nagy fák integetnek imbolygó ágaikkal, leveleik között halk suttogás támad: „amott jön a baba.” — A virágok is suttognak, mindenki várja a babát, mert a baba hazajött nagymamához s kövér kezeit egyre rázza: „pá..

Messziről.

(Mutatvány Szabolcska M. most megjelent »Hangulatok« című verskötetéből.)

Miből van az a toll,
A mivel én hoztam,
Az én kedves rózsám
A levelét írja?

... Lehet, hogy aranyból,
Lehet, hogy gyémántból,
Lehet, hogy valami
Párja után síró
Rab madár tollából,
Szép, fehér tollából.
— Nem tudom, miből van,
De akár miből van:
Aldja meg az Isten!

Örömet, bánatát
A mire leírja:
Miből van, miből van
A levél papírja?
... Meglehet, virágból,
Liliom levélből:
Meglehet, úgy hull le
Valahogy az égből;
Oda fönt csinálják
Hazaszálló felhők
Fehér pereméből
— Nem tudom, miből van,
De akármiből van:
Aldja meg az Isten.

Miből van, miből van
Száve óhajta,
Tiszta, hű szerelme,
Hozzám vágyódása
Az én galambomnak?
... Lehet, hogy sugárból,
Meleg napsugárból,
Vagy talán hajnali
Harmatos mezőkön
Egybegyűjtögetett
Pitypatatszólásból?
— Nem tudom, miből van,
De akármiből van:
Aldja meg az Isten!

Magoss György dr. ügyvéd, jegyző kijelenti, hogy a végrehajtó-bizottság szükségesnek tartja egy feliratot terjeszteni a képviselőházhoz, melyben a gyűlés kifejezett óhaját a törvényhozó testülettel hiven tudassa; felolvassa a felirat szövegét, melyet a gyűlés változtatás nélkül egyhangúlag helyben hagyott. De az egyes községek küldöttsége egyenként is kinyilvánította, hogy a gyűlés határozatához az utolsó betűig hozzájárul. Így a böszörményiek részéről: *Dobó Sándor*; a nánásiak részéről: *Udvarhelyi József*; Dorogról: *Petrus Jenő* elvtársai és 800 gör. kath. hitsorsosa nevében; Hadházi: *Sinai János*; Vámos-Pécsről: *Bödi Imre*; Nádudvarról: *Dobó Sándor*; Kabáról: *Nagy Károly*; Püspök-Ladányról: *Tóth Gábor*; Tetétlenről: *Telesi Sándor*; Téglásról: *Siket József*; B.-Ujvárosról: *Kaszás József*; Sámsonról: *Szabó László*; Szoboszlórol: *Somogyi Gyula*; Mike-Pécsről: *Ujhelyi Ferenc*.

Az egyes községek küldöttségei nyilatkozata után *Márk Endre* a végrehajtó bizottság nevében felkéri a népgyűlést, hogy a képviselőházhoz küldendő feliratot, (a felirat a „Politikai Szemle” rovatban olvasható) írja alá, aztán elnök a gyűlés tagjainak megjelenéséért köszönetét nyilvánítván, a gyűlést berekeszti.

A gyűlést a Bika szálloda éttermében bankett követte, melyen tiszteletet mondtak: *Márk Endre* a népgyűlésre; *Petrus Jenő* *Bakonyi Samu*; *Bakonyi Samu*; *Petrus Jenő* elterve elterve a gyűlés elnökét *Köla János* drt; *Sinai János* Rázsó Gyulára, hajdumegye alispánjára és *Simonffy Imre* polgármesterre; *Dobó J.* a debreceni hírlapírókra, kik a szabadelvűséget terjesztik a megyében; *Kösa Barna* szerkesztő a debreceni és hajdumegyei választókra stb.

EGYHÁZI ÉLET.

A kath. legény-egyletek és még valami.

Százados mulasztásokat pótol korunk humanizmusa. Aldásait szethordja minden világérszbe. A hittérítők és civilizátorok ebben egyenlők. Egyformán megérdemlik a glóriát. Am e zajtalanul ható szüntelen munka nagy alkotásai az emberiség szent nevében tömörítsek az egyeseket.

Kétségtelen, — e tömörülések közt a legtisztább eszme hirdetői a legény-egylek. Azok, melyek a csábítás legkövetlenebb áldozatait kívánják megmenteni az erkölcsi megsemmisüléstől. Melyeknek az a hivatásuk, hogy a társadalom ostromlóivá tegyék — a fennálló rend ellenségeivé legkönnyebben válható tényezőket. A tisztas ipar embereit, a kézi munkásokat értem, kiknek élete csakugyan a létért való küzdelemben zajlik le; kiknek munkáját éppen azért kell, hogy magasabb eszme szentelje meg.

A gyaripar tönkre tette a kisipart. Régi jeremiád. De tönkre tette az iparosok régi híres összetartását. A mai ipartestületek inkább anyagi érdekek megóvása, a konkurrencia megengedett korlátok közé szorítása miatt létesültek. Hathatós miniszteri rendeletek nélkül nem is szerveződnek sehoh. Az is tény, hogy a szabadipar versenyé ugszólóval kényszeríti a kis iparost, — hogy engedjen a régi tisztességéből. S ezzel erkölcsi világon is rést ütött a kor hamisan értelmezett, mert félre értett liberalizmusa. A minden rendű és rangú munkasvezérek rajongó ábrándjait éppen a megélhetés kényszere szedi rendszeres katekizmusba. A minék — fájdalom — könnyebben akadnak hívei a apostolai, mint az evangéliomnak. A kis iparosok, kézművesek között könnyű a szocialisztikus tanok terjedése.

E bajon akart segíteni a negyvenes évek derekán *Kolping* A nagy emberbarát, ki egész életét nemzete közjavanak szentelte; az Isten szíve szerint való pap, ki az örök szeretet nevében egyesíteni tudta a felekezeti szétválástottakat. Kath. pap volt; kath. jellegű intézményt teremtett a legényegylettel. Senki se kárhoztatta. Természetes joga volt hozzá. Mielőtt pappá lett, egyszerű iparos segéd volt. Tudta jól, mire van szükség a magára hagyott, sok veszedelemnek oda dobott iparos ifjúságnak. Okosan, szeretettel olyan társulatot szervezett, melynek távolról se legyen egyházi színeze. Vallásos alapon az élet számára, a nemzet hasznos polgáraiá kívánta nevelni az egyesülöket. Hozzájuk mért igazi önképző kört alkotott, a mely anyagilag is segítse a tagokat. Az elberfeldi anyaegylet lázasan szervezte a filiákat. Csodás szaporasággal teremték a fiókegyletek. Az ideális eszme és az anyagi haszon tömörülésre buzdította az iparos világot.

Tíz év kellett hozzá, hogy nálunk is meghonosodjék. És meg van-e az epedett áldása; — ha meg van-e? Hát az a kérdés: miért nem hatott a nagy alapító szellemében? Mi az oka, hogy a szocialdemokrácia éppen ott támadt és terjedt leghevesebben, hol az első egyletek szerveződték?

A mit az okos buzgóság épített, a túlbuzgóság lerombolja. Túllöttek a célon azok az úrhatnám epigomok, kik a nagy *Kolping* hirdette vallásos alapot összefűgyúrva — puztán és ridegen felekezeti jellegűvé tették ezt a föltétlenül humánus intézményt. Kik a felebaráti szeretet, különös becsülés — minden szívben egyaránt megtermő és munkáló érzelmeit eskizkluziv célok szolgálata kényszerítve, immár valóságos egyházi társulattá degradálták. A mitől legjobban irtóztak az első alkotók. Az a sok üres parádé, mire sok helyütt felhasználják; az a sok felekezeti szellemű felolvasás, mi templomi szószékké teszi a pódiumot; az a sok paragrafus, mik zárt falankszot alkotnak a nem katolikusokkal szemben — az ölte meg *Kolping* és nálunk *Szabóky* szellemét.

Kétségtelen, hogy a primitív műveltségű ember hitvilága, minden pozitív törvénynél nagyobb hatalom. A törvényt az ész alkotja meg, de az erkölcsi felfogás teljesíti. Az erkölcs meg első sorban a kedély, a szív birtoka. Miként a vallás is. Ebbe aztán beleszól a szív birtoka. Csodás alakjai minden nagyobb erőltetés nélkül hitté meggyőződésé szilárdulnak abban az egyszerű szívben, mely kritika nélkül vesz magába

mindent, mit előjáró a „a lelki üdvéért” belebeszélnek. Vásáros bódében, vándor képcsarnokokban sokszor szemünkbe ötlenek azok a „vallásos” otromba képek, a mik az ilyen módon „megszentelt” fantáziának szülöttei. Hagyján! Hanem a morál csak egy, mint az igazság. Az egész emberiség; nem foglalhatja le magának semmi felekezet. S ha alakilag módosít is rajta, lényegét meg nem változtathatja. Pedig erre törekszik az a dogmatikus dresszúra, mely immár a kat. legény-egyleteket is hierarchikus irányzat hivatalos iskolájává változtatta. S ezzel a prozelituskodást, a felekezeti ridegséget beplántálta abba a régenke kedves pátriárkális körbe is, melyben valaha minden vallásbeliek testvéreknek érezték magukat: a műhelybe . . .

Az egyleti tag nem marad mindig segéd. Mesterré, önálló iparossá lesz. Megszűnik a rendes tagsága. S az ellentét, mi a gyakorlati élet s az egylet felekezeti tanításai között lépten-nyomon szemébe ütközik, lassan-lassan belevezeti abba a rengetegbe, a melybe való tévedéstől épen megóvni akarta az egyesülés. A sok frázist kiöli lelkéből az élet ridegsége. Nem marad meg benne semmi más, mint az az áldatlan, cinikus elfogultság, a mi a más felekezetiellen ellenséget keres és lát szüntelen. A mi önmagát ellenségévé teszi mindennek, — mi nem a katolikus papoktól származik, föltétlenül művészi hatás ez. A hierarchikus tendenciák fel is használják busásan. Napjaink eléggé bizonyítják.

De mi hasznát veszi az egységes nemzet, az állam, a haza?

Még eddig nem felelhet rá a statisztika. Nem is fog soha. Partikuláris érdekek, miknek belső mozgója a hierarchikus hatalom fentartása és terjesztése: a Köz-nek az egésznek javára nem munkálhatnak.

Főképp akkor nem, mikor nyíltan bevalott céljaik ellenkeznek az államnak együttes céljaival. Így van ez a mai — német ivásu — kath. legényegyleteknél. Azok az ártatlan kirukkolások, mik úgy processziókra megtörténnek, — melyebb eszmét hordoznak méhükben, mintsem felfognak azok, kik zászlajuk köré gyűlve, lassu tempóban, nagy képű komolysággal lépkednek pap-elnökeik után.

Annál jobban tudják ezek. Az alapszabályok megerősítése után az egylet életébe többé nem szól bele az állam hatalom. S az intező papi körök elkövetnek mindent, hogy az alapszabályok tág értelmezése alapján belső ügyeit tisztán felekezeti vé tegyék s ezzel aztán sok esetben szembe állítsák magával azzal a forummal, mely engedelmeivel létet ad az intézménynek. A felekezeti viszálykodás, türelmetlenség konkolyát kénye-kedve szertint hintgethetik. Nincs, a ki felelősségre vonja. Az a nagy bomlás, mi a nemzeti társadalom eddig legösszetartóbb osztályát — az iparos világot, napról-napra jobban szétszűlleni kényszeríti: azért indúl meg első sorban ezekből a rideg, felekezeti egyletekből. Kétségtelen, annak a hierarchikus törekvésnek, mely minden rendű és rangú tömörülésben a maga önző céljait propagálja — nagy hasznára. De végtelen kárára a kulturális szabad fejlődésnek. A mi az erők kölcsönös becsülését: az egy célra törekvők érdekeinek viszonsos biztosítását; egy azon téren küzdők együttes működését követeli.

A politikai eszméiá kor lejárt. Nevelt helyettük másfélét a deformált kath legényegylet. Ellenkezőjé azoknak, mikért a nagy alkotó hevült, epedett. Üres tüntetésé fajult — a vallásosság öszinte megvallása; önző célú — a szent eszme, mely tömörülésre buzdította az első egyesülöket. Lelkiük rajta, kik így kivették abból a magasatos idealizmusból.

A hogy megalakult a községi iskola, állami középiskola, egyetem, kórház, segítő egyesület, stb. ilyen áldásos közintézmény, — úgy kellett volna megalkotni ezt a minden szamaritanus egyesület között legszebb hivatásu iparos ifjúsági, más szóval legény-egylet rendszert. Az a „hospitium”, mi csalva csalogatja az elhagyott, szegény iparossegédet — így is megteremthető. Példa rá több ilyen virágzó, felekezetenküli egyletünk.

Egy kis jóakarát és könnyen szervezhetőek ezek a minden izokban humanus egyesületek. Melyek testvéri kapcsolatban egymással, testvérként fogadnak keblükbe minden felekezetiellen. Melyek az egyeseket a maga vallása gyakorlatára serkentik; a testületet pedig a nemzet együttes céljaiért hevülni és tenni tanítják.

Fölemelni az elestekeket: — irlgalmasság. Hanem preventív eszközökkel hatni, hogy el ne essék: — bölcsesség!

Bakonyi Lajos dr.

TANÜGY.

A sárospataki főiskola köréből.

A sárospataki főiskola igazgató-tanácsa január 22—26. napjain tartott üléseiben főképen a főiskola háztartására vonatkozó ügyekkel foglalkozott. Az anyagi életre vonatkozó főbb adatokat *Ballagi Géza* igazg. tanácsi jegyző ur szíveségből az alábbiakban közöljük:

Az 1893. évi számadások átvizsgálatván, a következő eredmény állapított meg:

Bevétel:	
A közpénztáré	153.753 frt 46 kr.
A tápintézeti pénztáré	15.988 „ 17 „
Összesen	169.741 frt 63 kr.
Kiadás:	
A közpénztáré	139.893 frt 19 kr.
A tápintézeti pénztáré	14.954 „ 92 „
Összesen	154.848 frt 11 kr.
Pénztári maradék	14.893 „ 52 „

A tápintézeti pénztár, mely már több év óta évről-évre hiánnyal zárattott le, a múlt évben tekintélyes többletet tüntet fel, a minek oka az, hogy a tápintézetbe fölvetett ifjak közt a 60 frtot vagyis teljes díjat fizetők száma tetemesen emelkedett.

A főiskola tőkéiben 25.011 forint 94 kr hiány mutatkozik. Ha azonban az egyházkerület megengedi, hogy a

györgyartlói birtokon fekvő épületek megváltása címén, a haszonbéri szerződés értelmében kifizetett 5927 forint s az Antiné szőlőjének vételára: 50 forint 50 kr — legalább ideiglenesen — a tőkéből fedeztessenek: abban az esetben a tőkehiány 19.034 forint 44 kr-ra szállna le. Igaz ugyan, hogy az egyházkerület az 1893 iki költségvetésben mutatkozó 7834 forintnyi hiánynak szintén a tőkealpból való fedezésére hatalmazta fel az igazgató-tanácsot: ezen felhatalmazást azonban nem volt szükséges igénybe venni, miután a 19.034 forint 44 kr-nak a 14.893 frt 52 kr pénzkészlet által történendő fedezése után is mutatkozni fog ugyan 4140 forint 12 kr tőkehiány, de ez a folyó évi költségvetésben elenyészethető lesz.

A vagyonmérleg a múlt évihez képest 190.278 forinttal javult, a minek oka egyrészt az, hogy a vagyonmérleg összeállításánál az igazgató-tanács most is, mint mindig, az ingatlanok becsértékét tiszta hozadékuk alapján állapította meg, 5%-ot számítván az ingatlanokban fekvő tőke után, ennél fogva tekintettel a györgyartlói birtok nagy mérvben fölemelkedett haszonbérére, ezen birtok értékét 110.000 frtről 300.000 forintra emelte fel; másrészt a könyvnyomdat, mely eddig a mérlegben nem szerepelt, 8000 frt értékben vette fel.

A zárszámadásban az 1893-ra előirányzott bevételek és kiadások összehasonlítottván a tényleges bevételekkel és kiadásokkal, a bevételeknél a tényleges eredmény 3692 forint 77 krral haladta meg az előirányzatot, a tényleges kiadások ellenben 9865 forint 65 krral kevesebbre rugtak az előirányzatnál.

A költségvetés 1894-re következőleg állapított meg:

Bevétel:	
1. Pénztári maradék	14.893 frt 52 kr.
2. Tőkék kamata	15.400 „ — „
3. Ingatlanok hozadéka	35.955 „ 27 „
4. Egyházmegyéből épületekre	416 „ — „
5. Tandíj	10.000 „ — „
6. Zsoltárok nyomtatása	510 „ — „
7. Supplikáció	300 „ — „
8. Perelölgek	100 „ — „
9. Egyházkerület által kezelt tőkék után	8400 „ — „
10. Index és bizonyítvány	430 „ — „
11. Tápintézeti szobák és fapenz	370 „ — „
12. Könyvnyomda haszonbéré hátrálékkal	1312 „ 50 „
13. Könyvraktár	7300 „ — „
14. Pátensék ara	600 „ — „
15. Egyházkerülettől az államsegélyből	2000 „ — „
16. Elegyesekből	400 „ — „
Összesen	98.387 frt 29 kr.

Kiadás:	
1. Személyi járandóságok	49.087 frt 50 kr.
2. Szolgáknak gabona, ruha	530 „ — „
3. Tőkeviszafizetés	88 „ 22 „
4. Kötelezettségek	2496 „ — „
5. Perelölés s tiszti kiadások	300 „ — „
6. Épületek fentartása	2000 „ — „
7. Tornacsarnokba kályhák	420 „ — „
8. Tűzkár elleni biztosítás	400 „ — „
9. Iskolakert	200 „ — „
10. Tornacsarnok	200 „ — „
11. Adó, vízszabályozás, illeték	6600 „ — „
12. Tűzifa	1000 „ — „
13. Természettani és természetrajzi muzeum	200 „ — „
14. Papiros	900 „ — „
15. Írói díjak	1200 „ — „
16. Betűk s nyomdafelszerelések	1000 „ — „
17. Műegyetemi ösztöndíjak	600 „ — „
18. Könyvek nyomtatása	2000 „ — „
19. Irodalmi Körnek	400 „ — „
20. Nyugdíjintézet	400 „ — „
21. Úszoda	200 „ — „
22. Felügyeleti költségek	1200 „ — „
23. Könyvtár gyarapítása	1200 „ — „
24. Elegyes	2000 „ — „
25. Bálványosi építkezés	750 „ — „
26. A tőkehiány helyreállítására	19.034 „ 44 „
Összesen	94.406 frt 16 kr.

E szerint, dacára annak, hogy a tőkehiány helyreállítására is előirányoztatott 19.034 forint 44 kr, mégis 3981 frt 13 kr többlet mutatkozik a költségvetésben.

A főiskola életében korszakalkotó reformok előkészítésére vonatkozó határozatokat már múlt számunkban ismertettük röviden.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

A debreceni liberálisgyűlés felírata a képviselőházhoz.

Mélyen tisztelt képviselőház!

Öröm töltötte el szíveinket, midőn a törvényhozás, az államháztartás egysúlyának helyreállítása után a magyar nemzeti állam kiépítésének nagy munkájához fogott. Annyi kétely és aggodás után a hazafiai öröm és büszkeség érzelmeivel láttuk a mélyen tisztelt képviselőház asztalára letétetni az egyházi-politikai reformokról, s ezek közt különösebben a kötelező polgári házasság behozataláról rendelkező törvényjavaslatokat. Örömmel, mert nemzetünk jövője iránt aggodó elmenk a magyar nemzet különböző rétegeinek összeolvadását századokon át meghusító akadály eltávolítását ismerte fel azokban, büszkeséggel, mert egyszerűen a magyar névnek világszerte dicsőséget szerzett 1848-iki liberális alkotások folytatásaként tekintettük azokat.

Egy második ezredév biztos zálogaként szolgáltak azok nekünk s egy szebb jövő kies hajnalát láttuk azokkal nemzeti életünk egére feldertülni.

sekre vonatkozó törvényjavaslatainak teljes vagy részleges bukása miatt.

Franciaország. Herz Kornél leleplezéseiről most leánya azt állítja, hogy atyja azokat közzétenni nem akarta s csak magánbeszélgetésben mondta el a „Figaro” munkatársának s nagyon föl van lázadra azért, hogy a nyilvánosság elé bocsátotta azokat. Ez közvetett megerősítése annak, hogy Herz tényleg van további kompromittáló adatok birtokában, vagy legalább a világgal ezt el akarta hitetni. Különösen nyílt célzást tesz Dupuy volt miniszterelnökre, jelenlegi kamarai elnökre, — nemhogy pénzt fogadott el, de szorongatott barátjai érdekében közbejárt. A tengerészeti budget tárgyalása a kormány részére újra fényes bizalmi szavazatot eredményezett. Carnot elnök beteg. Az anarkhisták, hogy biztosítsák Vailant-nak a kegyelmet, egy előkelő személyiséget, talán magát az elnököt, akarták tuszul elfogni.

Spanyolországban a fegyveres anarkhista bandákat feloszlatták.

Bulgária fejedelmét, Ferdinándot, a trónörökös születése alkalmából királyunk, az angol királynő, az olasz király, a belga és román uralkodók is üdvözölték. A Hartenau- emlékszóbor felállítása végett a minisztérium központi emlékbizottságot állított föl.

TÁVIRAT.

Debrecen (febr. 4. d. u. 3 óra saját tudósítónktól.) Debrecen szabad királyi város és Hajdumegye választó polgárai a városház udvarán népgyűlést tartottak, a sok ezerből álló népgyűlés lelkesedéssel fogadja el a végrehajtó bizottság határozati javaslatát s a képviselőházzal felirat küldését határozta el.

ORSZÁGGYŰLÉS.

(Január 31.) Elnök előterjesztései után Wekerle Sándor miniszterelnök benyújtja az 1891. évi közösügyi záró számok alapján végleges leszámolás szerint Magyarország terhére mutató tartozás fedezésére szóló törvényjavaslatot. Következik napi rend szerint a gazdasági bizottság jelentése a képviselőház 1894. évi költségvetés tárgyában. Kisebbségi módosításokkal a ház jóváhagyja a jelentést. Maszák Hugó gyorsíró 1443 frrtal nyugdíjazza. Következik a mentelmi bizottság jelentései: A párviald vétségéért elítélt Abrányi Kornél és Münnich Aurél. Balogh János, Sima Ferenc, a sajtó vétségével vádolt Hentaller Lajos, továbbá Drakulits Pál mentelmi jogát ez esetre a ház felfüggeszti.

Következik Sima Ferenc egy másik mentelmi ügye, a mely onnan ered, hogy Sima Sulcz Károly szentesi városi adóügyi tanácsos ellen panaszos beadványt intézett, melyben a tanácsossal szemben sértő kifejezéseket használt. A ház nem adja ki Simát. Ugy szintén Telek Domokos gr. mentelmi jogát sem fűggeszti fel a ház.

Következik a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalásának folytatása. A 61. §-nál felszólal Andreánszky Gábor báró, véleménye szerint minden bortermelő községben kellene állítani egy amerikai szőlőtelepet, melynek látása kedvet ébreszten a birtokosokba a munkára. A szőlő ujjállítását kötelezővé akarja tenni s e végből a 64. §-nál módosítást fog beadni. A ház a szakaszt elfogadja.

A 62. §-nál Makfalvy Géza módosítást ajánl, Bethlen miniszter védi a szakaszt: Kabos Ferenc felszólalása után elhatározta, hogy Makfalvy módosítását, mely szerint a „megalakított hegyközség egy év előtt fel nem oszolhat a 73. §-ba illesztendő bele. A 64 §-nál Szemere Huba a peronoszpora elleni védekezésre vonatkozó intézkedést akar felvetetni a szakaszba. Andreánszky Gábor br. módosítást nyújt be, melyet Miklós Ödön módosításával szemben visszavon. Kovács József felszólalása után a ház Miklós módosításával fogadja el a szakaszt. A 65. § Szirmay Gyula felszólalása után változatlanul elfogadták. A 66-68 §. némi stiláris módosítással fogadtatnak el. A 69 §-ba Kovács József módosítást ajánl, a mit a ház el is fogad. A 73. §-nál Kabos Ferenc előadó hivatkozik Makfalvy Gézának előbb beadott indítványára, hogy a hegyközségek csak azon esetben legyenek feloszthatók, ha a megalakulástól már 3 év eltelt. A ház ezzel a módosítással fogadja el a szakaszt. Következik a IX. fejezet a mezei rendőrségről. Bernáth Dezső indítványban kéri a házat, hogy az egész fejezet utasítások vissza a bizottsághoz, oly célból, hogy e fejezetbe iktatandó új szakaszok során intézkedések véssenek fel, 1., a mező rendőrségnek a csendőrségi intézménnyel való kapcsolata iránt 2., a mezőrendőri személyzet felett szolgálati tekintetben gyakorlandó ellenőrzésének törvényhatóságok, vagy járásek szerint leendő szervezetére vonatkozólag. — Bánó József a 74. §-ban ajánl módosítást. Ivánka Oszkár, Makfalvy Géza, Szalay Károly Bessenyei Ferenc felszólalása után a ház a Bernáth Dezső indítványát elveti, a 74. §-t pedig Bánó József indítványával elfogadja. A 75. §-ban Ivánka Oszkár ajánl módosításokat, a miket a ház elfogad. 76. §. vita nélkül megy keresztül. A 77. §-nál Bánó József kifogásolja a mezőőröktől kívánt kvalifikációt. Szalay Károly és Kabos Ferenc felszólalásai után a §-t elfogadják. A 78. §-nál Ivánka Oszkár egyöntetű jelvényeket indítványoz a mezőőrök számára. Elfogadják. A 79. §. Nedeczky Jenő stiláris módosításával megy keresztül. A 80. §-nál Nedeczky Jenő külön új szakaszt indítványoz. Miklós Ödön felszólalása után visszavonja indítványát. Szalay Károly az idő előre haladottsága miatt, engedelmet kér, hogy megjegyzéseit a következő ülésen tehesse meg. Elnök erre a vitát berekeszti.

Február 1. Különféle felszólalások után Ivánka Oszkár szóba hozza a képviselőkké pontatlanságát, hogy tudniillik a tíz órára kitűzött ülést jóval később nyithatják meg, mert a képviselők nincsenek jelen teljes számban. Elnök megjegyzései után áttérnek a napirendre. Linder György mentelmi jogát a bizottság

javaslatához képest egyhangulag felfüggesztik. Linder maga is levélben kérte kiadatását, a mit Papp Elek jegyző olvas fel. Következett a „mezőgazdaságról és mezőrendőrségről” szóló törvényjavaslat folytatódó tárgyalása. A 80. dik §-nál Szalay Károly ajánl módosítást. Sporzon Ernő az eredeti szöveg elfogadását ajánlja. Miklós Ödön nem pártolja Szalay indítványát s csekély módosítással az eredeti szöveget ajánlja. Uray Imre, Makfalvy Géza és Bethlen miniszter megjegyzései után a ház Miklós Ödön módosításával fogadja el a szakaszt. A fejezet többi §-it kisebb vita után elfogadja a ház. Öt pernyi szünet után következik a X. fejezet a kihágásokról és a büntetésekről. Bernáth Dezső indítványozza, hogy a szakasz szabatosabb és pontosabb szövegészé végett a jogügyi bizottsághoz utasítások. Szalay Károly ugyanezen a nézetben van. Igazságtalanoknak, szigorúknak találja a büntetéseket s hozzájárul Bernáth indítványához. Polónyi Géza indítványozza, hogy a fejezet 94. §. a), b), és d) pontjai utasítsanak vissza a földmívelésügyi bizottsághoz.

Többek hozzászólása után Bernáth indítványának mellőzésével Polónyi indítványát fogadja el a ház és a 94 §-t a bizottsághoz utasítja vissza. A 95 §-nál zavar támadt abból kifolyólag, hogy a vita berekesztése után a földmívelésügyi miniszter módosítást ajánlott s az elnök a módosításhoz szólni akaró képviselőnek nem engedte meg észrevételeik előterjesztését. Többen tiltakoztak az ellen, végre a kérdés felett a ház döntött s a beszélni óhajtó Bornemisza Lajost meghallgatja. — A szakasz elfogadtatik. Elnök ezután az incidensre vonatkozólag szól meg pár szót. A 96. §-t Miklós Ödön visszautasítottat kívánja a bizottsághoz s erre vonatkozólag határozati javaslatot nyújt be. A 97-100 §-t vita nélkül fogadja el a ház. Ezzel elnök a vitát bezárja. Következő ülés szombatra tűzetik ki.

Február 3. Az elnöki széklet Perczel Dezső elnök foglalta el. Az elnöki előterjesztések után következik napirend szerint a Fiume város területén emelendő építmények rendkívüli adómentességéről szóló 1884. évi XXII. t. cikk hatályának meghosszabbításáról. Neményi Ambrus előadó beszéde után Ugron Gábor szólal fel. A törvényjavaslatot magáéval teszi és elfogadja. Attér ezután azon tünetekre, melyek Fiumében most nyilvánvaló a város orsz. képviselője ellen. Felemlíti Fiume városának ama határozatát, a melyben azt mondja ki, hogy a városnak az áll. érdekekben, hogy képviselője a kormányt támogatja. Tiltakozik ama felfogás ellen, mintha Fiume érdekeit csak egy párt viselhetné és viselné szíven. Fiumének azon előnyökét, melyeket elért, az egész nemzet adta. Bathhányi Tivadar gr. elfogadja a javaslatot s pár megjegyzése után áttér az Ugron által felvetett kérdésre. Tiltakozik az ellen, mintha a bizalmatlansági nyilatkozat Fiume egész polgárságának véleményét fejezte volna ki. Bibizonyitani igyekszik, hogy az csak egy embernek felfogása. Madarász József elfogadja a javaslatot. Szederkényi Nándor azt tartja, hogy Fiume az ország s nem egy párté. Az utóbbi időben Fiumében törtétekért valakinek el kell vállalnia a felelősséget. Védelmébe veszi Bathhányit.

Wekerle Sándor miniszterelnöknek a tárgyalás alatt lévő törvényjavaslatra keves megjegyzése van. Áttér Szederkényi és Ugron Gábor felszólalására. Ez utóbbi felszólalásra megjegyzi, hogy Ugron az adresszt rosszul intézte hozzá, vagy általában az egész jobboldalhoz. Kijelenti aztán, hogy neki a fiúmei mozgalmról tudomása nem volt. Ugron Gábor viszonzválasza és Bathhányi Tivadar gróf felszólalása után ez ügyet befejezték. Ezután elfogadták a miniszterelnök jelentését, valamint a fiúmei kormányzó palotájának felépítéséről szóló előterjesztést; következett a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvényjavaslat utolsó (XI) fejezetének tárgyalása, melynek címe: hatóságok és eljárás, — kisebb felszólalások után elfogadják, valamint a záró határozatokat magába foglaló XII. fejezetet is. Kabos Ferenc előadó betérjesztette a bizottság jelentését a hozzá visszautasított §-ról. A legközelebbi ülésen a függőben lévő §-ok felett együttesen fognak határozni.

IRODALOM, MŰVÉSZET.

Erkel F. és „Hunyady László“-ja.

— Hunyady László opera előadásának 50-ik évfordulója alkalmából. —

Az utolsó félszázad Magyarország politikai és művelődési történetében csodás reformkorszak jelöl, mely idő alatt át-kialakult nemzetünk szellemi élete és műveltsége, újjászületett tudományos és költői irodalma s varázshatásainak fényes nyomain találjuk a nemzeti élet nyilvánulásának majd minden mozzanatát. Az átalakulás e forrongó időszak, melynek alapvonása tisztán nemzeti, a speciális magyar zenére sem maradhatott nagyobb hatás nélkül. S teremő szelleme a magyar zeneművészet terén Erkel Ferenc egyéniségében, az ő műveiben talált kifejezést. Erkel ifjúsága (Erkel B. Gyulán 1810 nov. 7-én született.) összeesik nemzetünk újabb reform-korának hajnalával, s ő, ki idegen, német anyanyelvű volt, s ki még agykorában is törve-törte a magyar szót, s ki bár soha sem kérkedett magyarságával a kornak új földes urakat, nagy honfiakat nemző, rendkívüli befolyása alatt szívből-lelkben magyarrá lett, a magyar zene-történelem messze kimagasló alakja, sőt egyedüli opera irodalmunk terén. A magyar nemzet, bár világhírű hőseket adott a zeneművészetnek, de az igazi nagyságokat, mert zenei nevelésünk minden volt csak magyar nem, más népek zenéje csábította el, azokat pedig, kik magyarnak maradtak, a kissebbségek, az Erkel-utánzókat a közönség és kritika hamar elfeledi.

Erkel a legnagyobbak közül való, kiből isteni tehetség lakozott, mert róla elmondható, hogy semmiből teremtetete meg a magyar operát. Népezenék a classicus zene őstalaja a cigányok kezében volt; kevés, fejletlen művészetnek a mint hogy ma nem az, még kevésbbé lehetett a nemzet teste és vére. Német és cseh nemzeti-zenei zenetanítóink pedig zenénket fejlődés-kepesnek nem tartották s cigányainkkal együtt megvetették. S valóban Ruzitska Ignácnak „Béla futása, című első magyar ope-

rája (elsőször Kolozsvárt 1823-ban adatott), dabára több szép részletének, nem győzte meg a kétkedőket arról, hogy a magyar motívumok magasabb stílusban is hajlíthatók. Heinisch „Mátyás királylyá választása” Bartay „Csel” című operája (a nemzeti színház megnyitását követő években adattak) hamar feledésbe mentek. Sőt Erkel első kísérlete „Báthory Mária” (1840) különféle hibái miatt magát a mester sem elégitette ki. 1844 január 27-én adatott először Erkel második operája: „Hunyady László”, melylyel a gúnyolódókat elnémitotta, a magyar nemzeti művelődés bajnokait, a magyar zene jó akaróit s a műkritikát egy csapásra meghódította. És ebben van „Hunyady László”-nak egyik jelentősége: meggyőzte a világot s első sorban a magyarságot arról, hogy nemzeti zenénk a legkülönbözőbb drámai effectusokra, s a legnagyobbszerű műformák betöltésére is ép oly alkalmas, mint bármely nemzet zenéje. „Hunyady László” zenei szempontból is magas színvonalon áll s még hosszú ideig marad nemcsak a magyar zenekedvelő közönség szívesen hallgatott operája, de az előadó művésznő ambíciójának is méltó tárgya. Az opera sikerében elvitathatlan része van a kitűnő szövegnek is, melyet Egressy Béni a „Szózat” megzenésítője és számos magyar népdal szerzője irt. Erkel a szöveg drámai helyzetait szerencsésesen aknázza ki s neki a főbb szereplők magyar zenével való jellemzése általában sikerül. Pedig Erkel nem a népzene forrásából mért, nem a magyar népdalokat fejlesztte ki; nem a népzene eszményíti s emeli a műzene magaslatára (mint a hogy pl. Mosonyi, e soha eléggé nem méltányolt zeneszerzőnk tevé operáiban s egyéb szerzeményeiben a 60-as években), hanem a műzene formáit és kifejező módjait jeleníti meg magyar motívumok és magyar ritmus képletekkel. Ebből magyarázható Erkel zenéjének érénye, természetes volta, de ebből származik hibája is, mert gyakran elveszti a magyar taja lába alól s műveinek némely része, mely magyar akart lenni, csak magyaros sőt néha magyartalan. Ez ítélet alól „Hunyady László” sem vonható ki teljesen. A magyar zene szempontjából még legsikerültebb a mester „Bánk bán”-ja (1861-ből) mely szerkezetére nézve is egységesebb s egyes részleteiben öntudatosabb, hangsúlya finomabb.

Azonban „Hunyady László” a magyar zene első diadala s Erkel operái között a leghatásosabb s hű zenei tolmácsolója a 40-es évek hangulatának érzelmeinek és aspirációinak.

A „Hunyady” és „Hymnusz” szerzője mint zozgora-virtuóz is a 30-as évek legkiválóbbjai közé tartozott, mint zeneköltő azonban, bár a zene különböző ágáiban is megpróbálkozott, legnagyobb sikereit az opera írás terén érte el. Összesen kilenc operát irt, melyek a már említettek kivül: „Erzsébet” (1857. Dopplerrel) „Sarolta” (1862). „Dózsa György” (1867.), „Brankovics” (Kisérlete Wagner irányban 1874.), „Névtelen hősök” (1880.) s „István király” (1885). Mindegyik operájának előadása a magyar zene multjának egy-egy szép napját jelöli s szeretik is Erkel magyar Wagnernek, magyar Gounodnak s magyar Verdinek nevezgetni, de a hasonlat nem találó bár ő mindenesetre a magyar opera atyjának nevezhető. Hiányzik ugyan zenéjéből Haydn idylli bája s humora, Mozart fensége s Beethoven nemessége, de meg van az olaszok heve s hatásteljesége. Első operái keletkezésének idején az olasz zeneszerzők Rossini, Donizetti majl Bellini s a szintén olasz iskolát követő Meyerbeer kultusza volt általános s Erkel is (főként „Hunyady”-jával) e divatnak hódol, de mégis annyira eredeti, hogy e tény érdeméből mit sem von le.

Hangszerelése is, bár Erkel ismereteit jobbra gyakorlati uton, gazdag karmesteri tapasztalatai alapján szerzte, teljesen önálló. Ha nem bir is Wagner öntudatos-ságával, Berlioz titáni erejével s általában a francia zeneszerzők finomságával, és ha bár hangszerelése néha tulterhelt, zajos, de mindig jellemző, hatásos és fényes. Hangszerelési tekintetben „Hunyady” érdekesebb részei: a nyitány, (az opera első előadását követő évben, 1845-ben készült) a nagy templom- s börtönjelenet. A főszerep László anyjára Erzsébeté. Legnépszerűbb részei az operának a már említett nyitány (zongorán 4 és 6 kézre is játszó vidéki hangversenyekben is), az általán ismert „Hunyady-induló”, Erzsébet nagy áriája s Hunyady László hatyu-dala.

Még a mesternek egy elévülhetetlen érdeméről kell megemlékeznünk, melylyel ugyan már közvetlenül nem a magyar, de az általános zeneirodalomnak tett szolgálatot. Értém a philharmoniai hangversenyek szervezését s állandósítását. Budapest e nagy intelligentiájú zenei területének az 50-60-as években ő volt a vezérlő lelke s kitűnő karnagya.

A puritán jellemű férfiú, a zseniális zeneköltő a mult évben hunyt el, árván hagyva a magyar operát. „Hunyady László”-ja ötven év óta hirdeti halhatatlan szerzője s a magyar zene, a magyar génusz dicsőségét; ötven év a tanúbizonysága annak, hogy a magyar zene a classicitás zenithéjéig fejleszthető. Hogy egy másik ötven év alatt találkozik-e egy újabb Erkel, ki zenénket mai állapotából, onnét, hol a mester elhagyta, tovább fejlessze: azt óhajtani, ezért imádkozni lehet, de megjósolni — ki merné?

Hodosy Béla.

A doktorok öröme. A doktori cím a tömeges doktorgyártás folytán 1874 óta, hogy Tibád szavaival éljek — „szürkére kopott.” Most a budapesti Tudomány Egyetem tanácsa megaranyozta, midőn Jókai Mór 50 éves írói jubileuma alkalmából a bölcsészeti tudományok tiszteletbeli doktorává avatta. Hát a doctores philosophiae már csak megvolnának; a doctores juris pedig felsőhajtanak, hogy vajha nekik is sikerülne szert tenni egy Jókai Móra. De hát mikor a nagy férfiú még a kezdet kezdetén hűtlenné vált Themishez!

A Libri Regli” (királyi könyvek), e nagyfontosságú történelmi és jogtörténelmi emlékek visszakerülnek. A „Libri Regii” tudvalevőleg a magyar királyok által kiadott privilegiumok, midőn azok a magyar királyok által kiadott privilegiumok, melyek Buda bevételé után kerültek külföldre Bécsbe s maig is ott maradtak. Illetve egy részük hazakerült, de 68 darabnak, melyek a fő és köznemesség rangemléseit tartalmazzak, kiadását hiába sürgették. Most a Wekerle kormány közbenjárásával végre ezek is haza kerülnek.

* Az „Óráló” munkatársai közé újabban beléptek: Hegedűs István dr., Pulszky Ágost dr. budapesti egyetemi tanárok Dezsy Lajos áll. tan. képező igazgató és Kosinszky Viktor, a tarcali állami vincellérképző igazgatója.

* Duse Eleonóra világhírű színésznő, kinek művészetét a budapesti közönségnek is volt alkalma két ízben szemlélni, búcsút mond a színpadnak. A müncheni udvari színházban lépett fel utoljára. Sudermann „Othonában”. Duse idegbeteg volt s csakis mint ilyen felelhetett meg művészi elvének: még a színpadon sem engedte meg a könyvet és mosolyt, ha nem igazi érzések készítették arcára. Most a legkínzóbb német portaitisták: Lenbach és Max Gabriel foglalkoznak Duse arcképeinek festésével.

* A Kisfaludy-társaság jan. 31-én tartotta meg havi felolvasó ülését. Bróthy főtitkár bejelentette Wahrmann 1000 frtos alapítványát, és Zichy Antal 200 frtos, Zádor István Schichtanz István 100—100 frtos adományát. Radó az egész Firdusz történetére vállalkozik. Ferenczy elkészült Petőfi életrajzával. Hegedűs István Pannoniusról írt székfoglaló értekezését olvasta fel, Bróthy pedig Arany Mikoltjáról olvasott, ki nagy epósa töredékben maradt II. részének lett volna alakja.

* Munkácsy Honfoglalását, mint olvasóink emlékeztetnek rá, a párisi kritika nem fogadta ép osztatlan elismeréssel. A mester a kifogásolt részeket újra átfestette s különösen a levegő festésében tett előnyös változtatásokat. A napokban újra kiállította Georges Petit termében s a 3 napi idő alatt Páris közönsége csak úgy tödült a nagy vászon esodájára s a francia sajtó azóta viszhangzik a feltétlen elismerésektől. Munkácsy maga, ki szinte élete nyugalmát kötötte a kép sikerültéhez melyet főalkotásának tart: a napokban hazatele útnak indult s 10 napot fog Budapesten tölteni, honnan siet vissza műtermébe, hogy a terebési mauzóleum számára rendelt képet — „Krisztus a keresztfán” — befejezze. Mint a párisi lapok írják, többé nem kezd nagyobb conceptióba.

* „Hangulatok” a címe Szabolcska Mihály, a gyorsan hírnevéssé lett költő most megjelent verskötetének, melyből tárcairovatunkban közlünk egy szép mutatványt. Ismertetését mielőbb adjuk, most csak annyit, hogy le nem tudtuk tenni, míg egészen át nem olvastuk és meg nem ittasultunk a sok gyönyörűségtől. A 162 oldalas kötet pazar kiállítása a Franklin-társulat nyomdáját dicséri, a kötet Singer és Wolfner könyvkereskedésében jelent meg. Ára füzve 1 frt 50 kr, diszkötésben 2 frt 50 kr.

UJDONSÁGOK.

Előfizetéseket folyton elfogadunk és február 1-től teljes számú példányokkal szolgálhatunk. Új előfizetőknek kívánatra a januári regényfolytatásokat meg ingyen megküldjük.

Azokat, kik előfizetők gyanánt jelentkeztek, kérjük az előfizetési pénzek mielőbbi beküldésére. Kik a jelentkezés alkalmával más szándékot nem fejeztek ki, egész évesek gyanánt jegyeztük be, de az előfizetési díjakat negyedéves részletekben is elfogadjuk.

Tisztelt előfizetőinket főkérjük, hogy minden, a lap szétküldésénél felmerülő pontatlanságot legyenek szivesek rögtön bejelenteni lapunknak, hogy azonnal intézdekhessünk.

Gyászhirek. Varga János munkács egyházmegyei gör. kath. lelkész és címzetes kanonok, kiérdemelt alesperes e hó 2-án B. Ujlakon élete 75. áldozó papsága 50-ik évében elhunyt. Uppmann, a világhírű Uppmann-lettvarok gyártója, ki a bodorfüsti jöszágból milliómoss lett, Brémában 78 éves korában, Henry Sándor, a Henry-Martini fegyver feltalálója, Edinburgban 76 éves korában s Frémier vegyész, a gyémánt-utánzatok feltalálója, Párisban meghaltak.

— A király öfelsége a Jókai-bál alkalmából az egyetemi ifjak kórház-egyletének 100 frtot adományozott. Hogy mennyire érdekli öfelsége az ifjúság ily humánus egyesületei iránt, bizonyítja, hogy a bécsi egyetemi ifjúság hasonló egyesületének épen védnöke.

— Molnár Béla országgyűlési képviselő a sárospataki ev. ref. „templomjavítási alap”-hoz a legközelebbi közcsohora alkalmából 20 frtot küldött. Fogadja köszönetünket. Így a tiszta jövedelem 538 frt 37 kr. Sárospatak, 1894 február 4. Bálint Dezső, ref. lelkész.

— A berlini „Tägliche Rundschau” diplomáciai beavatkozásra nógatja a német kormányt a magyar nyelv nem tudása miatt elbocsátott német tanítók érdekében. A balti németekről fájdalommal lemond, mert érzi, hogy a muszka medve nagyot karmol, de már a mieinket nem engedi elveszni! Vajjon a lengyel tanítók érdekében Posenben, a francia értelmiek érdekében Elzászban nem jó volna egy kis osztrák-magyar beavatkozás?

— A „Tribuna” című nagyszabású román lapot újra betiltották, mert kiadótulajdonosa, Pópa Necsa sajtóvétség miatt hüvösön ül.

— Varga Józsefről, a 60 éves korában öngyilkossá lett barabási lelkészlől azt írják, hogy sikkasztás miatt lett öngyilkossá. Az egyházmegye 2—3 ezer forintját költötte volna el s e nehéz bűn kergette rútt halálba.

— Schwarz Samu budapesti pénzügynököt 250,000 forint értékű váltók hamisítása miatt elfogták Budapesten.

— József főherceg meglátogatta a védnöksége alatt álló poliklinikát, mely fenállása óta 170,000 szegény sorsu beteget részesített ápolásban. Az üdvözlő beszédre adott feleletében megígérte a főherceg, hogy teljes erejéből fogja gyámolítani a humánus célu egyesületet erkölcsileg és anyagilag is. A sebészeti osztályon egyik beteg, egy csontszubán szenvedő 4 éves kis leány beléptekor „Alá-szolgája katonabácsi!” felkiáltással üdvözölte. Távozásakor azt mondá Apponyi grófnak, hogy „Mi elvtársak vagyunk”. De természetesen nem a politikában, hanem a Kneipp-kurában.

— Csiky Gergely márvány mellszobrát Zala György már elkészítette s átadta a Kisfaludy-társaságnak. A szobrot febr. 11-én fogják leleplezni.

— Hőslelkű asszonyt temettek jan. 31-én Budapesten, Sipoš Bálintné, szül. Lomjanszky Annát, ki 76 éves korában hunyt el. E derék nő volt a legsötétebb időkben, 1850—51-ben, az üldözött hazafiak egyik rejtegetője s midőn ezért elfogták, bebörtönözték s minden uton-módon faggatták, rémítgették, hogy fontos titkok árulója legyen, ő hajthatatlan és néma maradt s egy év múlva szabadon is bocsátották.

— Véres kardpárbaj volt Szegeden Molnár Gedeon és Segesváry katonatisztek között. Az előbbi könnyen, utóbbi súlyosan megsebesült.

— Békefi Sándor, szegedi lakos, kinek elhalt fiát, mert a zsidó rituális szertartás még nem volt rajta végrehajtva, Löw Immanuel szegedi főrabbi a temető gödrébe ásatta el, egész családjával áttért a reformált vallásra.

— A szlavoniai kereskedelmi és iparkamara a magyar származású Miskolczy Gyula kereskedőt választotta meg elnöknek.

— A tiszáninneni ref. egyházkerület államsegélyéről azt a badarságot telegrafálták a „Budapesti Hirlap”-nak Miskolcra, hogy eddig 73 ezer frtot kapott, ezután 173 ezután fog kapni. A tiszáninneni reformáltak tudtunkkal eddig 8000 forintot kaptak s ezután a protestánsoknak adandó államsegély 170 ezer forinttal emeltetvén, megfelelő fog ennek a kerületnek a segélye is emelkedni.

— Békésmegyében újra agrár-szocialista gyűlés volt Bánfalván és Pusztaföldváron.

— Király ö felsége mostani itthon időzése alkalmából meglátogatta a kereskedők bálját. Az „Egyenlőség” zsidó felekezeti és társadalmi lap abban, hogy a Felső az e lap által u. n. „handlé bálon” megjelent s felelős kormányra kísérte tette meg körutját a terebmen a lipótvárosi boltosok lányai s feleségei között, politikai elégtételt keres és talál s biztatást vesz arra, hogy a nemzeti kaszinóknak adott ily intésből bátorságot merítsen ez erőteljes polgári elem a liberális kormány és a szabadelvű reformok támogatására. A király február 3-án másfél óráig ült Benczur műtermében; most festendő képe Pest-vármegye diszterme számára készül s a királyt a szent-István-rend ornátusában ábrázolja. A nemzeti színházban Sordou „Dóra” című színművének előadását nézte meg s távozásakor meglepedésének adott kifejezést a művészek játéka fölött. Bécsbe utaztában Pozsonyban ki fog szállni, unokája, Augusta hercegnő látogatására.

— Minta-előjáróság. Diósgyőr acélja, papírja s vidéke világhírű, az előjárósága csak országos hirre tett szert. Azonban nem egészen tisztességes uton. Már régen folyik ellene a vizsgálat visszatelesek címén s most jegyzőt, bíró, volt és jelenlegi pénztárost, aljegyzőt hivatalvesztésre ítélték s a minisztériumhoz felterjesztés ment az egész községi képviselőtestület feloszlatása végett.

— Pavia Giuseppe turini milliost meg éhes koldus leszurta. Tette nek okául egyedül nyomorú adta.

— Jótékony gazdagság Gompertz Henrik, a brünni zsidó hitközség előjárója végrendeletében 350,000 forint jótékony hagyományt tett s ebből csak 50,000 forintot hagyott a zsidó hitközségre; a többi felekezeti különbség nélkül osztotta meg. Többek közt Brünn városára 200,000 forint értékű képtartót hagyta.

Templomszentelés Rimaszombatban. (Saját tudósítónktól.) Párját riktó szép ünnepet ült f. é. január 28-án a rimaszombati ág. hitv. ev. egyházközség. — Templomának évszázados jubileumát igazi jubileumi áldozattal óhajtott megörökíteni, midőn a külsőleg díszes Istenházának a kedvezőtlen talajviszonyok folytán penész felverte, szanalmassá belsejét, a kor, célszerűség, szépséget kívánalmának megfelelőleg újjáalakította, jubileumi díszbe öltöztette. E gyönyörűen megújított templom felavatása ment végbe a jelzett napon. A felavatást maga a tiszkerületnek nagyérdemű főpásztor, mélt. és főtiszt, Zelenka Pál püspök teljessé, ki e célból január 27-én az esti órákban érkezett az egyházközség kebelébe, hol az egyháztanács által ünnepélyesen fogadtattat. A felavatás protestáns egyszerűséggel, de ép azért lélekemelő ünnepélyvel folyt le. Vallásfelekezeti különbség nélkül részt vett az egyház ez örömeiben a megye, város előkelő közönsége. Gümörkishont általánosan szeretett főispánja Hámos László, alispánja Bornemisza László a megyét, Kubinyi Aladár törvényszéki elnök a törvényszéket, Szabó György polgármester a várost, Terhes Pál ev. ref. lelkész a ref. egyházat, Kishonty Gyula a r. kath. egyházat, Rosenauer ezredes, Kovács őrnagy a katonaságot stb. képviselték a zsufozásig megtelt templomban ünnepelő körében. Luther diadalmi éneke: „Erős vár a mi Istenünk” s a vegyes kar által elzengett XIX. zsoltár után sziveket, lelkeket megragadó, magas szárnyalású szent beszéddel szentelte fel az Ur e díszes, kedves hajlékát Zelenka Pál püspök. A magvas, szép hasonlatokban gazdag beszéd nagy hatással volt a hallgatókra. Az ünnepély kiemelkedő részét képezte még Glauf Pálnak az ünnepelő egyház ékes szavu lelkészének, a kishonti egyházmegye érdemes esperesének alkalmi szent beszéde; valamint Volkmar W. F-dörgy orgona-sonatája, melyet valódi művészettel adott elő Kapi Gyula az egyház kitűnő orgonista-kántora, a a nagyszerű új orgonán, mely Angster József pécsi orgona-készítő remeke s a 90 éves vallásos lelkű özv. Nagy-Zatrog Julia urnó 2700 frt értékű jubileumi adománya. A gyülekezetnek a püspök által megáldása után a magasztos ünnepély a templomban véget ért. Déli egy órakor ünnepi közebe volt, hol az első pohárköszöntőt Zelenka Pál püspök mondta a királynak, utána Kubinyi Aladár törvényszéki elnök a magas vendéget Zelenka püspököt, Glauf Pál a három testvér felekezetet, Zelenka püspök az ünnepelő egyház elnökségét s különösen annak hitbuzgóságban, áldozatkészségben páratlan felügyelőjét. Hamaliár Károlyt, ki maga ezeket áldozott az egyházra — éltette; majd a főispán, alispán, törvényszéki elnök, katonaságrt stb. ürittetett áldomásphóhár s az emelkedett hangulatot csak is a püspöknek — őt közelebből érdeklő gyászest miatt — hirtelen elutazása zavarta némileg. Este fényesen sikerült társas estély volt az ünnep koronája. — A százados ünnepet ért templomnak, igazi műizléssel megújítása 10583 frtba került, melynek gyönyörű, valódi műremek oltára, Herzog Ferenc műépítész, a Bádapest-lipótvárosi, bazilika díszítésének tervezőjét di-

cséri. Emeli ez oltár szépségét az ezeket érő történeti műkincs, a magasztos, nagyszerű (Jézus a kereszten) oltárkép, melyet 1787, évben III Gusztáv Adolf svéd király ajándékozott az akkor szervezkedő rimaszombat-tamástali ev. egyháznak.

— A fekete himlő Magyarországon. Veszedelmes járvány lépett föl Magyarország északkeleti és déli határon egyszerre. Mint egy lemebergi távirat jelenti, Tartaróv galíciai községben, közvetlenül a magyar határ közelében a fekete himlő járványszerűleg lépett föl. A déli határon Orsován jelentkezik a félelmes járvány, a hol a Cserna folyócska partján lakó cigányok közül ketten haltak meg benne. A hatóságok késedelem nélkül megtették a szükséges óvintézkedéseket s fölláttatták az elküldönitett járványkórházakat.

— Tömeges áttérések. Ujlétán, Biharmegyében, a a hol 1200 református lakik, már négy év óta nagyon feszült viszony van Lénárt Péter lelkész és hívei közt. A lelkész, mint a nagyváradi „Szabadság” írja, még jó régen, egy lelkészhez nem méltó tettet követett el, melyen a hívek nagy része megbotránkozott s a mely miatt ő az egyházmegye fegyelmi bírósága előtt is állott. A mikor a hívek és a fegyelmi bíróság között azon megállapodás jött létre, hogy Lénárt Ujlétán csak a mult év dec. 31-éig fog megmaradni s mult év nyarán nagy áldozatok árán felépített díszes templomban ez év január 1-től kezdve új lelképásztor végzi az egyházi szertartásokat. De dacára a hívek és az érmelléki egyházmegye között létrejött megállapodásnak, Lénárt még mindig benne ül a parókhiában. Ez annyira elkészerítette a híveket, hogy közülök 42 régi református család áttér a róm. kath. vallásra. Sőt, ha a viszonyokon változtatva nem lesz, rövid idő alatt még 100 család fog áttérni, kik már ez iránt a székellyhídi ref. lelkésznel és róm. kath. plebánossal meg is tettek a szükséges lépéseket.

Regény mellékletet ez alkalommal, közlendőnk rendkívüli halmaza miatt nem adhattunk. Jövő számbunkban fél ives (8 oldalas) regénymelléklettel pótoljuk a hiányt.

TUDOMÁNY.

A trichina.

— A sertésölések alkalmából.

Hazánk minden részében javában folynak mostanában a disznótorok. Egy kis friss kolbászra és hurkára szivesen meghívjuk jobb embereinket s midőn a sódarok lekerülnek a füstől, most itt, majd amott vesziünk részt egy-egy barátságos vacsorában. A jó társaságban gyorsan telik az idő. Megvitatjuk a mai politikai nagy kérdéseket s rátérünk a gazdasági viszonyokra vagy más olyan fontosabb tárgyra is, melyek a társaság nagyobb részét közelebből érdeklik. Szóba jön az influenza, difteritisz, kolera, melyeknek a tudósok tanúsága szerint bacillusaik vannak s végre is abban állapodik meg a társaság, hogy bizony sok mindenféle betegsége van a teremtés koronájának, az embernek, s nagy baj az, hogy soha sem gyaníthatja, hogy honnan és melyik percben jut belé egy életét veszélyeztető nyavalyának a csírája. Sok ember ovatosságból még a szűrt vizet is felforrallva issza, a gyümölcsöt lehámozva eszi, az asztalra hozott kenyérszeletet megpiritatja; erősen ellenő rzi a piacról vagy a mészárosok és hentesek üzletéből került árukat s nyugodtan tulajdonképen csak azt az élelmiszert tudja elfogyasztani, a melyik saját házából kerül ki és még ilyen ovatosság mellett is beléjutnak azok az apró szer- ves testek, melyek sok esetben menthetetlenül kioltják életét.

A sertésölések alkalmából egy ilyen szerves testről, egy ránk nézve veszélyes kis féregről: a Trichináról szándékozom röviden egyet s más elmondani. Ez a rosz híré állatka nem valami régi ismerőse az embernek. Alig egy félszázadja, hogy véletlenül felfedezték. 1835-ben történt, hogy egy meghalt ember izmaiban talált apró mézszemecskéket görccsövel megvizsgálták s caodálkozva látták, hogy azok belsejében egy igen vékony, fonalalaku s órarugó-szerűleg összecsavarodott féreg van, melyet aztán alakja után görögösen Trichina spiralisnak neveztek el.

Boncolások alkalmával később elég gyakran találkoztak az orvosok ezzel a kis élősködővel, de annak veszélyes voltára jó ideig nem is gondoltak és csak azt igyekeztek megfejteni, hogy ez a betokozott állatka mi módon jut be az ember izmaiba. Felfedezése után egy negyedszázaddal, 1860-ban sikerült egy drezdai tanárnak bebizonyítani, hogy ez a relytelyes állatka az embernek egyik legveszélyesebb ellensége. Egy ideglázhoz hasonló betegségben elhalt szolgáló husában talált, még be nem tokozott trichinákat, tehát olyanokat, melyek még nem régen juthattak az izmokba s miután a család lakásán tartott vizsgálat folytán egy nem régen leölt sertés husában betokosodott trichinát fedezett fel, valószínűnek látszott előtte, hogy ezek a veszélyes apró férgek a sertés- húsából jutottak az elhalt nő testébe. Ez a véleménye még inkább megszilárdult, midőn azt tapasztalta, hogy egy másik embernél, a ki szintén evett a gyanus sertés- húsából, hasonló betegedési tünetek léptek fel. Ettől az időtől kezdve mindig gyakrabban, gyakrabban lehetett a trichinosis betegségről hallani, melynek veszélyes voltát különösen akkor kezdték jobban látni az emberek, midőn az egyes helyeken egészen járványszerűleg lépett fel. Ebből az időből fel van jegyezve, hogy Hettstadt faluban 159 megbetegedett ember közül 28 halt meg s Hedersleben 2000 lakosa közül a trichina miatt megbetegedett 337 ember s meghalt 111. A vizsgálatok majdnem minden súlyosabb esetről azt derítették ki, hogy a betegekre az élősködő féreg a sertés- húsából jutott.

A tudományos vizsgálatok lassanként tisztázták ennek a parányi ellenségünknek az életét is fejlődését is. Ma már tudjuk, hogy a trichina kétféle állapotban fordul elő az emberben, u. m. szabadon és betokozva.

A szabadon élőket, minthogy rendszeren a bélben találhatók béltrichinának, a betokozottakat pedig izomtrichinának nevezik.

(Vége köv.)